

รูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร ในพื้นที่เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร*

Model of Media Literacy in News Presentation in the Convergence Era of the Receivers in Sai Mai District, Bangkok

¹อรอนงค์ โฆษิตพิพัฒน์ และ ²ภัสตรา พงษ์สุขเวชกุล

¹Ornanong Kositpipat and ²Patsara Pongsukvajchakul

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹Faculty of Management Science, Phranakhon Rajabhat University, Thailand.

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

²Faculty of Management Sciences, Kasetsart University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: ornanongkt@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร 2) เพื่อเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหมจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารกับการรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ 4) เพื่อสร้างรูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณสำรวจประชากรในเขตสายไหมที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก

ผลการวิจัยพบว่า 1) การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารควรมีทักษะหลักเกณฑ์ในการพิจารณาข่าวสารข้อมูล ความจริงที่น่าเสนอ สื่อมีส่วนส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการรับข้อมูลข่าวสาร และการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร 2) เปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหมจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ชนิดของเครื่องมือสื่อสาร ไม่มีความแตกต่าง อาชีพและความถี่ในการเปิดรับสื่อมีความแตกต่างกัน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารกับการรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ อยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ด้านการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ และด้านการประเมินสื่อ 4) รูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารมีทักษะ การรู้เท่าทันความเป็นข่าว การรู้เท่าทันการเปิดรับสื่อ และการรู้เท่าทันสื่อ

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อ; การนำเสนอข่าว; ข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์; สื่อยุคหลอมรวม

Abstract

The research aimed to 1) study receivers' media literacy in news presentations in the convergence era; 2) Compare media literacy in news presentation in the convergence era of the receivers in Sai Mai district based on demographic data; 3) study relationships between

*Received May 1, 2022; Revised February 23, 2023; Accepted March 1, 2023

information exposure and media literacy in news presentation in the convergence era; 4) construct models of media literacy in news presentation in the convergence era of the receivers. Mixed method were applied in this research. The quantitative research included an investigation of population in Sai Mai district age 18 years and over. The qualitative research included in-depth interviews.

The following results have been found: (1) Media literacy in news presentation in the convergence era should include skills and criteria in considering information and facts in the media. Media in the convergence era both facilitate and obstruct information reception and exposure. (2) Based on demographic data such as genders, ages, education, salary and type of communication devices, comparison of media literacy in news presentation in the convergence era of receivers in Sai Mai district revealed no difference. The receivers' occupation and frequency of media exposure resulted to difference. (3) There were moderate relationships between information exposure and media literacy in news presentation in the convergence era. In terms of the ability to analyze media contents and the ability to assess media, there were low relationships between information exposure and media literacy in news presentation in the convergence. (4) The models of media literacy in news presentation in the convergence era of the receivers should include three skills: news literacy, media exposure and media literacy.

Keywords: Media Literacy; News Presentation; News in the Convergence Era; Media Convergence

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ยุคเปลี่ยนผ่าน อันเป็นผลมาจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงและแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว การเพิ่มปริมาณและประเภทของสื่อใหม่ๆ ที่เป็นทางเลือกให้กับผู้รับสาร นอกเหนือจากสื่อดั้งเดิมที่เคยเป็นสื่อหลักของสังคม รสนิยมและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของผู้บริโภค และการลดลงของผู้อ่านหนังสือพิมพ์ รวมทั้งการนำเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ ทำให้ข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ขาดความทันต่อเหตุการณ์ และจากที่มีการนำเสนอข่าวในสื่อใหม่รายงานข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทันที ทั้งยังอาศัยข่าวสารและความเห็นต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสื่อใหม่ๆ มาประกอบ ดังเช่น เมื่อเกิดเหตุที่เที่ยวบิน MH370 สูญหายไปนั้น หน้าออนไลน์ของหนังสือพิมพ์ (The Guardian, 2018) ของอังกฤษ รายงานข่าวลำดับเหตุการณ์และการเคลื่อนไหวของกรณี MH370 ได้แทบจะทุกนาที โดยอาศัยการดึงข้อมูลและความเห็นของผู้เชี่ยวชาญการบินต่อเหตุการณ์นี้ที่ปรากฏอยู่ในสื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ อย่างเฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) และ ยูทูบ (YouTube) เป็นต้น ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีเริ่มเข้ามามีบทบาทเกิดเป็นสื่อใหม่ๆ ที่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้ตรงกว่า และที่สำคัญการปรับตัวของการทำงานในกระบวนการสื่อข่าวให้มีประสิทธิภาพด้วยการปรับเนื้อหา ลีลา และรูปแบบการนำเสนอข่าวแบบหลอมรวม ระหว่างการสื่อข่าวหลอมรวมกับการสื่อข่าวดั้งเดิม หรือการหลอมรวมสื่อหลากหลายด้านทั้งสื่อดั้งเดิมและสื่อใหม่ และจากสื่อใหม่ยังเป็นการหลอมรวมเทคโนโลยีหลากหลายเครื่องมือ หรือเรียกได้ว่าเป็นการนำเสนอข่าวสารในยุคคอนเวอร์เจนซ์ ที่อยู่ในรูปแบบสื่อออนไลน์ อันจะเป็นสิ่งสำคัญในปัจจุบันเพื่อตอบสนองผู้รับสารให้ทันเหตุการณ์

ในขณะเดียวกันการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ ทำให้ผู้รับสารปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการรับสื่อที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เกิดจากการหลอมรวมของสื่อได้หลากหลายด้าน การนำเสนอข่าวจึงต้องมีช่องทางการนำเสนอข่าวที่รวดเร็ว และการใช้สื่อที่เกิดจากการหลอมรวมในรูปแบบสื่อออนไลน์ เป็นประจำ จึงมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้รับสารยังคงต้องการรับข่าวสารที่รวดเร็วจากสื่อที่หลากหลายทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ในความจำเป็นต้องเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสื่อใหม่ต่อกระบวนการนำเสนอข่าวแบบหลอมรวมข่าวของผู้รับสาร การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารของคนในชาติในระดับปัญญาชน มีผลกระทบต่อความเชื่อทางวัฒนธรรม รวมถึงผลกระทบในด้านอื่นๆ เช่น ทางด้านสังคม การเมืองและความมั่นคงของชาติ และเมื่อผู้บริโภคได้เข้าถึงการรู้เท่าทันของข่าวก็จะทำให้เกิดภูมิคุ้มกัน และการตอบโต้เชิงข้อมูลข่าวสารได้ การรู้เท่าทันสื่อยังมีความหมายถึง การเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การประเมินสื่อ และการสร้างสรรค์เนื้อหาของสื่อได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่จะเพิ่มทักษะการรู้เท่าทันสื่อต่างๆ ได้เป็นอย่างดี (Livingstone, 2004) เช่นเดียวกับในของงานของนันทิกา หนูสม (Noosam, 2019) ศึกษาลักษณะของข่าวปลอมในประเทศไทยและระดับความรู้เท่าทันข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กของผู้รับสารในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประเภทของข่าวปลอมที่พบมากที่สุด คือข่าวปลอมที่ถูกสร้างขึ้นอย่างสมบูรณ์ (Bogus) และรูปแบบเนื้อหาของข่าวปลอมที่พบมากที่สุดคือ เนื้อหาที่ประดิษฐ์ขึ้น (Fabricated Content) โดยมีเจตนาในการสร้างขึ้นมาเพื่อให้เป็นข่าวปลอมที่สมบูรณ์ แบบเนียนที่สุด มีเนื้อหาที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ทั้งหมด ทั้งภาพ พาดหัวข่าว เนื้อหา และข้อมูลที่ปรากฏในข่าว สร้างขึ้นมาเป็นข่าวปลอมทั้งสิ้น ในขณะเดียวกันระดับความรู้เท่าทันข่าวปลอม ของผู้รับสารในกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับการสร้างสรรค์สื่อนั้นมีความรู้เท่าทันสื่อในระดับน้อยที่สุด

ดังนั้น การรู้เท่าทันสื่อ โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ เป็นประเด็นทางสังคมที่กำลังถูกกล่าวถึงในยุคที่การสื่อสาร มีการเคลื่อนตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งรูปแบบที่หลากหลาย และศักยภาพในการใช้งาน รวมถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมการเสพข้อมูลข่าวสารของผู้รับสารในยุคปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ถูกการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ซึ่งมีอยู่มากมายนี้ มีทั้งข้อมูลจริง ข่าวลือ และ ข่าวลวง เนื่องจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทำหน้าที่ได้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวัน นอกจากจะเพิ่มความสะดวกในการติดต่อสื่อสารแล้ว ยังมีบทบาทในการกำหนดประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม อีกทั้งที่ผู้รับสารสามารถเป็นเจ้าของสื่อและสร้างการแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การส่งต่อข้อมูลและการเปิดรับข้อมูลต่างๆ เป็นไปอย่างอิสระ ทั้งความรวดเร็วและความหลากหลายของสื่อ อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการเปิดรับและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และอาจถูกโน้มน้าวความคิดหรือการมอมเมาให้หลงเชื่อ หรือการขาดวิจารณญาณในการวิเคราะห์ อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ความคิดและการกระทำทั้งต่อตัวผู้ใช้เองและต่อสังคม ในความสำคัญและองค์ความรู้ของการรู้เท่าทันสื่อที่ได้กล่าวมา นำไปสู่แนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ โดยงานวิจัยนี้ได้การศึกษาขอบเขตเป็นการรู้เท่าทันสื่อในบริบทที่เป็นการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ที่เกิดจากการหลอมรวมของสื่อในรูปแบบสื่อออนไลน์อย่างเฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) ไลน์ (Line) ยูทูบ (YouTube) อินสตาแกรม (Instagram) เพื่อต้องการทราบสภาวะการรู้เท่าทันสื่อการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหม ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และด้วยในความหมายของยุคคอนเวอร์เจนซ์ของงานวิจัยครั้งนี้ หมายความว่า การรับข่าวสารจากการผ่านสื่อออนไลน์จากโปรแกรมหรือ แอปพลิเคชัน (Application) ที่ติดตั้งด้วยเครื่องมือสื่อสารทั้งคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือหรือแท็บเล็ต เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ยูทูบ และไลน์

โดยงานวิจัยนี้เล็งเห็นถึงความสำคัญพื้นที่เขตสายไหม ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มประชากรนี้ เป็นพื้นที่เขตสายไหมมีลักษณะเป็นเขตชั้นนอก สภาพท้องถิ่นเป็นแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประชาชนดั้งเดิมของพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการและรับจ้าง ลักษณะชุมชนเป็นหมู่บ้านจัดสรร มีกลุ่มประชาคมต่างๆ ในพื้นที่ โดยมีเขตพื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออก ได้ติดต่อกับอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ส่วนทิศใต้ติดต่อกับเขตบางเขน และทิศตะวันตกติดต่อกับเขตดอนเมือง เห็นได้ว่าสภาพพื้นที่สายไหมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วควบคู่กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ประกอบกับการพัฒนาด้านโครงข่ายคมนาคมขยายตัวออกกว้างไกล ทำให้มีการกระจายตัวของประชากร สาธารณูปโภค และการติดต่อสื่อสารของเขตสายไหม เพิ่มมากขึ้น ซึ่งความเจริญเติบโตของเขตสายไหม ได้รับอิทธิพลมาจากพื้นที่ใกล้เคียง และด้วยสภาพที่ติดต่อกับเขตนอกเมืองจึงทำให้มีจำนวนประชากรที่ย้ายเข้าพื้นที่เขตสายไหมในจำนวนมาก เป็นลำดับต้นของเขตในกรุงเทพมหานครในรอบ 2-3 ปี จากสถิติทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งพบได้ว่าพื้นที่เขตสายไหมเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ชุมชนอยู่อาศัยจำนวนมาก และหากประเมินตามเขตการปกครองแล้ว เขตสายไหม เป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ในเขตกรุงเทพมหานคร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (<http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statINTERNET/#/>) ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่มาก และมีจำนวนประชากรที่ขยายตัวต่อเนื่อง

ด้วยเหตุผลนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญในพื้นที่เขตสายไหมที่จะมีผลต่อการความสับสนต่อการหลงเชื่อที่จะทำให้เกิดความผิดพลาดในการเปิดรับและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และอาจถูกโน้มน้าวความคิด หรือการมอมเมาให้หลงเชื่อ การขาดวิจารณญาณในการวิเคราะห์ อาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ความคิดและการกระทำทั้งต่อตัวผู้ใช้เอง และต่อสังคมได้ โดยเฉพาะในการรับข่าวสารในยุคคอนเวอร์เจนซ์ จึงเป็นผลสะท้อนกลับจากการเปิดรับข่าวของประชากรในพื้นที่เขตสายไหมที่ไม่เท่าทันต่อการรับสื่อได้ และเพื่อให้ผลของงานวิจัยได้มาซึ่งรูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร ในเขตพื้นที่สายไหม กรุงเทพมหานคร จึงเป็นเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัยที่มุ่งตอบโจทย์เพื่อหาคำตอบที่จะนำไปขยายองค์ความรู้ และนำไปเพื่อการปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร
2. เพื่อเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหมจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารกับการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์
4. เพื่อสร้างรูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mix method) มี 2 ส่วน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ด้วยวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวยุคคอนเวอร์เจนซ์ และการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรในเขตสายไหมที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยกำหนดพื้นที่ที่ศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม เป็น 3 แขวง ได้แก่ แขวงสายไหม แขวงคลองถนน แขวงออเงิน (The Bureau Of Registration Administration, 2019) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก จากพื้นที่ 3 แขวง ที่เป็นพื้นที่สำหรับเก็บข้อมูล โดยกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง จากกลุ่มตัวอย่างประชากรเขตสายไหมที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 206,278 คน โดยคำนวณตามสัดส่วนประชากรตามบริบทสังคม ในแต่ละแขวงพื้นที่ เพื่อให้ได้ตัวแทนในแต่ละแขวงจาก 3 แขวง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane, 1970 as cited in Wongrattana, 2001)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นข้อคำถามปลายปิด โดยแบ่งข้อมูลในแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ชนิดของเครื่องมือสื่อสาร ความถี่ในการเปิดรับสื่อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และการเปิดรับประสบการณ์ข้อมูลข่าวสาร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าวยุคคอนเวอร์เจนซ์ ประกอบด้วย ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ ความสามารถในการประเมินสื่อ และความสามารถในการสร้างสรรค์สื่อเนื้อหา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องมือวิจัย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) ของเนื้อหาพร้อมทั้งพิจารณาความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้ จำนวน 3 ท่าน เมื่อได้ปรับปรุงแบบสอบถามตามผู้เชี่ยวชาญ แล้วดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น โดยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของครอนบาช (Cronbach's Coefficient Alpha) โดยการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .926 และการรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าวยุคคอนเวอร์เจนซ์ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .954

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าสถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวยุคคอนเวอร์เจนซ์ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. ทดสอบความแตกต่างด้านลักษณะประชากรศาสตร์ ที่มีตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ชนิดของเครื่องมือสื่อสาร ความถี่ในการเปิดรับสื่อ วิเคราะห์โดยใช้สถิติที่ใช้ One way ANOVA และค่าสถิติทดสอบ F-test และวิธีการ Fisher's (Least Significant Difference) เมื่อพบความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวยุคคอนเวอร์เจนซ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับประเด็นรูปแบบการรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร ซึ่งใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive

sampling) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสื่อ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย นักวิชาการด้านสื่อ ผู้สื่อข่าว ผู้สร้างสรรค์ด้านสื่อ

2. การวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) เป็นการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาวิจัยในประเด็นรูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร โดยการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกภาคสนามและสมุดจดรายละเอียด โดยผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นและปัญหาในการวิจัย และมีการสร้างคำสัมภาษณ์ การค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยต่างๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่นำมาใช้ในการวิจัย โดยศึกษาประเด็น คือ ข้อมูลเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร

การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและจากเอกสารที่รวบรวมไว้ มาวิเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้ เพื่อช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความสำเร็จทั้งหมดในลักษณะการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์คือ การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์

ผลการวิจัย

การศึกษารั้วนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร

การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร จากการรับสารผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ได้แสดงถึงพฤติกรรมการรับสารของผู้รับสารได้เปลี่ยนไปอย่างมาก ผลจากสื่อและเทคโนโลยีได้พัฒนาการอย่างรวดเร็ว ทำให้บทบาทผู้ใช้งานทั่วไปสามารถแสดงบทบาทเป็นผู้นำเสนอข่าวเองได้ และผู้รับสารจำนวนไม่น้อยให้ความสนใจและคอยติดตาม เนื่องจากนำเสนอข่าวที่รวดเร็วแปลกใหม่ หือหวา และเร้าอารมณ์ จึงเป็นความท้าทาย ในการรายงานข่าวทางออนไลน์เพราะความเร็วของสื่อ จะช่วยทำให้ผู้รับสารรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทันที ทำให้ข่าวที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์บางส่วนไม่ได้รับการกลั่นกรองคุณภาพ และความถูกต้อง เนื่องจากเป็นสื่อที่เปิดกว้าง และไม่ได้ถูกจำกัดว่าเป็นข่าวนำเสนอจากสื่อมวลชนกระแสหลักแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป นอกจากนี้ ข่าวที่นำเสนอผ่านหน้าของสื่อสังคมออนไลน์ยังสามารถส่งต่อหรือแบ่งปันให้ผู้อื่นต่อได้ในวงกว้าง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ไม่หวังดีสร้างข่าวลวงบนสื่อสังคมออนไลน์ในยุคคอนเวอร์เจนซ์ จนทำให้ผู้รับสารหลงเชื่อ ข่าวลวง ข่าวปลอม หรือข่าวบิดเบือน เพราะจากการไม่รู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ โดยมีผลการสรุป ดังนี้

1. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาข่าวสารข้อมูล นั้น แหล่งข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญ ความถูกต้องของข้อมูลไม่ว่าจะได้มาจากที่ใด ต้องมีความชัดเจน ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล โดยจะคำนึงหลักการได้มาของข่าวเป็นสิ่งสำคัญในการที่นำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์

2. ความจริงที่นำเสนอในสื่อในรายงานข่าว เป็นหัวใจสำคัญของหลักการสื่อข่าว โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ เป็นยุคที่ทุกคนสามารถนำเสนอข่าวได้ จึงต้องมีจริยธรรมและจรรยาบรรณการนำเสนอข่าว จะต้องมาด้วยกับจิตสำนึกของแต่ละคนที่ต้องการนำเสนอข่าว ในยุคคอนเวอร์เจนซ์ทุกคนถือข้อมูลข่าวอยู่ในมือ ขึ้นอยู่ว่าใครจะนำเสนอข่าวความจริง ข้อเท็จจริง ผู้รับสารก็จะได้รับประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารนั้นเช่นกัน

3. สื่อในยุคคอนเวอร์เจนซ์มีส่วนส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการช่วยให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร ด้วยความเป็นเทคโนโลยีที่ก้าวไกลข้อมูลข่าวสารมาเร็ว พอดีความง่าย สะดวกสบาย ในการทำงานการสืบค้นมีมากขึ้น แต่การทำงานข่าวสารจึงต้องเพิ่มบทบาทการตรวจสอบ ความถูกต้องก่อนที่จะเชื่อถือข้อมูลที่ส่งมาที่อาจจะผิดพลาดได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการตรวจสอบให้รู้เท่าทันสื่อทั้งของผู้รับสารและผู้ส่งสาร

4. การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร แบ่งได้เป็น ด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสารยุคคอนเวอร์เจนซ์ ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสารยุคคอนเวอร์เจนซ์ และด้านการมีประสบการณ์การเปิดรับข้อมูลข่าวสารยุคคอนเวอร์เจนซ์ ทั้ง 3 ด้านจะสิ่งที่คนในยุคคอนเวอร์เจนซ์ต้องสัมผัสต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ความก้าวไกลของเทคโนโลยี และการปรับตัวเองให้รู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์

5. การรู้เท่าทันสื่อ แบ่งได้เป็น ด้านการเข้าถึงสื่อยุคคอนเวอร์เจนซ์ ด้านการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อยุคคอนเวอร์เจนซ์ ด้านการประเมินสื่อยุคคอนเวอร์เจนซ์ และด้านการสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อยุคคอนเวอร์เจนซ์ ทั้ง 4 ด้านต้องสามารถการเข้าถึงสื่อได้อย่างเชี่ยวชาญ วิเคราะห์เนื้อหาแยกแยะได้ ประเมินสื่อได้อย่างถูกต้องอย่างมีความเชื่อใจสื่อ และสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อเป็นผู้ที่ส่งมอบสิ่งดีๆ ต่อได้ ซึ่งจะส่งผลให้ทั้งผู้รับสาร และผู้ส่งสารรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ได้

6. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของสื่อ ถือเป็นบทบาทการทำหน้าที่ร่วมกันของผู้รับสารและผู้ส่งสาร (ผู้ผลิตสื่อ) ที่จะช่วยกันเฝ้าระวังข้อมูลข่าวสารที่ปลอมหรือข่าวลวง ในขณะที่ผู้ผลิตสื่อนั้นยังคงอยู่ภายใต้การทำงานของจรรยาบรรณผู้สื่อข่าว ที่เป็นตัวกำหนดการไม่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จในยุคคอนเวอร์เจนซ์ได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหมจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ได้ดังนี้

เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ชนิดของเครื่องมือสื่อสาร ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารที่ไม่แตกต่างกัน

ระดับอาชีพและความถี่ในการเปิดรับสื่อ ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ระดับอาชีพ มีการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารที่แตกต่างกัน ใน ด้านความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ด้านความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ ด้านความสามารถในการประเมินสื่อ ด้านความสามารถในการสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อ

ความถี่ในการเปิดรับสื่อการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร ที่แตกต่างกันในด้านความสามารถในการเข้าถึงสื่อ และด้านความสามารถในการสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อ

สามารถสรุปตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศ และชนิดของเครื่องมือสื่อสาร

การรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์		n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
เพศ	ชาย	150	3.81	0.66	-.454	.650
	หญิง	250	3.84	0.62		
ชนิดของเครื่องมือสื่อสาร เพชบุ๊ก	เลือก	353	3.85	0.64	1.364	.173
	ไม่เลือก	47	3.71	0.62		
อินสตาแกรม	เลือก	77	3.94	0.68	1.680	.094
	ไม่เลือก	323	3.81	.063		
ทวิตเตอร์	เลือก	351	3.84	.63087	.703	.483
	ไม่เลือก	49	3.77	.67707		
ยูทูบ	เลือก	134	3.82	0.65	-.207	.836
	ไม่เลือก	266	3.84	0.63		
ไลน์	เลือก	368	3.83	0.64	-.185	.853
	ไม่เลือก	32	3.85	0.62		

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และความถี่ในการเปิดรับสื่อ

การรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าว ในยุคคอนเวอร์เจนซ์	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	3.437	4	.859	2.147	.074
	ภายในกลุ่ม	158.066	395	.400		
	รวม	161.503	399			
การศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2.535	4	.634	1.575	.180
	ภายในกลุ่ม	158.968	395	.402		
	รวม	161.503	399			
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	6.755	4	1.689	4.311	.002*
	ภายในกลุ่ม	154.748	395	.392		
	รวม	161.503	399			
รายได้ต่อเดือน	ระหว่างกลุ่ม	.722	4	.180	.443	.777
	ภายในกลุ่ม	160.781	395	.407		
	รวม	161.503	399			
ความถี่ในการเปิดรับสื่อ เพชบุ๊ก	ระหว่างกลุ่ม	5.165	4	1.291	3.263	.012*
	ภายในกลุ่ม	156.338	395	.396		
	รวม	161.503	399			

การรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าว ในยุคคอนเวอร์เจนซ์	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
อินสตาแกรม	ระหว่างกลุ่ม	3.945	4	.986	2.472	.044*
	ภายในกลุ่ม	157.558	395	.399		
	รวม	161.503	399			
ทวิตเตอร์	ระหว่างกลุ่ม	3.893	4	.973	2.439	.047*
	ภายในกลุ่ม	157.611	395	.399		
	รวม	161.503	399			
ยูทูบ	ระหว่างกลุ่ม	5.745	4	1.436	3.642	.006*
	ภายในกลุ่ม	155.758	395	.394		
	รวม	161.503	399			
ไลน์	ระหว่างกลุ่ม	9.478	3	3.159	8.229	.000*
	ภายในกลุ่ม	152.026	396	.384		
	รวม	161.503	399			

*แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารกับการรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์

การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ทั้ง 3 ด้าน ด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และด้านการเปิดรับประสบการณ์ข้อมูลข่าวสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .896$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร จะมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ ในด้านความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ และด้านความสามารถในการประเมินสื่อ สามารถสรุปตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของผู้รับสารในการรู้เท่าทันจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์

การเปิดรับข้อมูล ข่าวสารของผู้รับสาร ในการรู้เท่าทัน จากการนำเสนอข่าว ในยุคคอนเวอร์เจนซ์	การรู้เท่าทันจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์									
	Y ₁		Y ₂		Y ₃		Y ₄		Y	
	r	p	r	p	r	p	r	p	r	p
X ₁	.630(**)	.000	.593(**)	.000	.570(**)	.000	.575(**)	.000	.648(**)	.000
X ₂	.534(**)	.000	.474(**)	.000	.432(**)	.000	.510(**)	.000	.535(**)	.000
X ₃	.625(**)	.000	.597(**)	.000	.556(**)	.000	.565(**)	.000	.642(**)	.000
X	.872(**)	.000	.883(**)	.000	.907(**)	.000	.670(**)	.000	.896(**)	.000

**P<0.01

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การสร้างรูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร

รูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร ประกอบด้วย 1. การรู้เท่าทันความเป็นข่าว ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ การนำเสนอข่าว ที่ผู้รับสารจึงต้องรู้เขา รู้เรา ให้รับรู้เขาต้องการนำเสนอข่าวเพื่อสิ่งใด และรู้เราจะต้องเท่าทันจากการนำเสนอข่าวนั้นเช่นกัน 2. การรู้เท่าทันการเปิดรับสื่อจะต้องมีทักษะด้านแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ด้านเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีประสบการณ์การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ในเรียนรู้ รู้ เข้าใจตนเองให้แสวงหาข้อมูลข่าวสาร 3. การรู้เท่าทันสื่อ เป็นการเข้าถึงสื่อได้อย่างเชี่ยวชาญ เรียนรู้วิเคราะห์เนื้อหา แยกแยะได้ ประเมินสื่อได้ถูกต้อง และเป็นผู้สร้างสรรค์เนื้อหาสื่อเพื่อส่งต่อได้อย่างถูกต้อง

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ แสดงดังภาพที่ 1

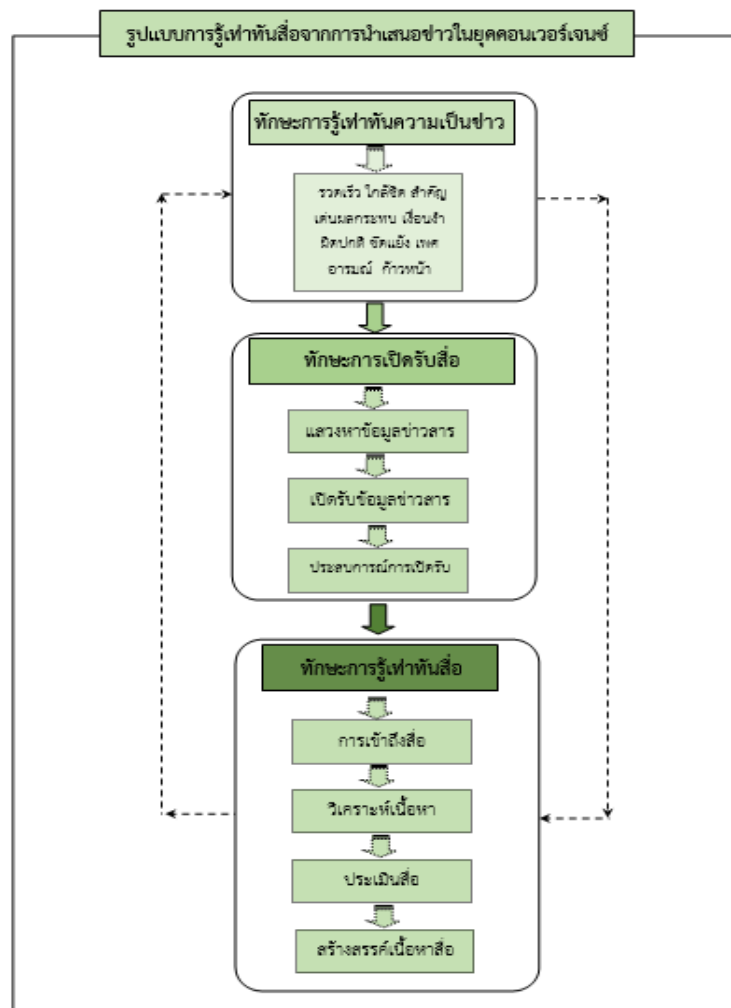

Figure 1: Model of Media Literacy in News Presentation in the Convergence Era

รูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ โดยมีองค์ประกอบ 3 ด้าน

1) ทักษะการรู้เท่าทันความเป็นข่าว จะต้องมีความรู้ความเข้าใจของความเป็นข่าวที่ถูกสร้างขึ้นด้วยข่าวนั้น จะต้องมีความรวดเร็ว ความใกล้ชิด ความสำคัญ ความโดดเด่น ผลกระทบที่มีต่อสังคม ความมีเงื่อนไข สิ่งที่เกิด ความผิดปกติ ความขัดแย้งสังคม เพศ อารมณ์ และความก้าวหน้าของสิ่งต่างๆ

2) ทักษะการรู้เท่าทันการเปิดรับสื่อ จะต้องมียุทธศาสตร์ด้านแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ด้านเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีประสบการณ์การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ในการเรียนรู้ รับรู้ เข้าใจตนเองให้แสวงหาข้อมูลข่าวสาร

3) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เป็นการเข้าถึงสื่อได้อย่างเชี่ยวชาญ เรียนรู้วิเคราะห์เนื้อหา แยกแยะได้ ประเมินสื่อได้ถูกต้อง และเป็นผู้สร้างสรรค์เนื้อหาสื่อเพื่อส่งต่อได้อย่างถูกต้อง

ทั้ง 3 องค์ประกอบสามารถส่งผลกระทบต่อเนื่องกัน เมื่อผู้รับสารมีทักษะในรูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ ทำให้สร้างภูมิคุ้มกันตนเองต่อการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร จากพฤติกรรมการรับสารของผู้รับสารได้เปลี่ยนไป สามารถนำเสนอข่าวเองได้ คือผู้รับสารเป็นได้ทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร ทำให้การรับข่าวสารนั้นมีความสนใจมากขึ้น ในรูปแบบที่รวดเร็ว แปลกใหม่ หือหวา และเร้าอารมณ์ มีผลให้ผู้รับสารอาจไม่ได้รับการกลั่นกรองคุณภาพและความถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องกับงานของ Thongsuk (2016) ศึกษาการวิเคราะห์การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ ระบุว่า การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบตมีการปรับตัวอยู่เสมอมักปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข่าว เพื่อเรียกร้องความสนใจของผู้อ่านเป็นหลัก โดยการนำเสนอในรูปแบบของกลเม็ดชีวิต รูปแบบการดำเนินชีวิต เพื่อให้ผู้อ่านแชร์ต่อในโซเชียลมีเดีย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า เปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหมจำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และชนิดของเครื่องมือสื่อสาร ที่ต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหม ไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากการเข้าถึงสื่อในยุคคอนเวอร์เจนซ์ในปัจจุบันเข้าถึงสื่อได้ง่าย มีรูปแบบการใช้งานง่าย และได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานมาทั่วโลก ที่สอดคล้องกับ สอดคล้องกับ Thailand Digital Stat (2021) พบว่า ด้านสื่อสังคมออนไลน์ในปี 2564 รายงานว่า คนไทยใช้อินเทอร์เน็ตและใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการอัปเดตข่าวสารและได้อันดับ 1 ของโลก คิดเป็น 78% สอดคล้องกับ Sascha (2017) ด้านคุณลักษณะที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย การใช้งานง่าย และความแพร่หลายของเครือข่ายของสื่อสังคมออนไลน์ จึงทำให้การใช้และเข้าถึงสื่อเกิดการรับรู้เรียนรู้ ในการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ได้ ขณะเดียวกัน ระดับอาชีพ และความถี่ในการเปิดรับสื่อ มีการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร แตกต่างกัน ซึ่งมีผลและสอดคล้องกับ Electronic Transactions Development Agency, Ministry of Digital Economy and Society (2021) พบว่า การใช้อินเทอร์เน็ตของผู้รับสารในปี 2563 อาชีพที่ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด คือ อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน ซึ่งมีการใช้อินเทอร์เน็ตในเวลาที่ต่ำกว่า 10 ชั่วโมงต่อวัน ในทุกอาชีพที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตมีมากกว่า 10 ชั่วโมงขึ้นไป จึงมีผลต่อการรู้และรับรู้การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ โดยสื่อประเภท ออนไลน์ ที่มีการใช้มากที่สุดและมีความถี่ในการเปิดรับสื่อบ่อยมาก

สอดคล้องกับ Thailand Digital Stat (2021) พบว่า ภาพรวมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของคนไทยในปี 2021 ใช้สื่อสังคมออนไลน์ประเภท ไลน์ มากที่สุด และใช้เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารมากที่สุดถึง 96.6%

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารกับการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ของการเปิดรับข้อมูลข่าวสารมีการรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ ที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ ในด้านความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ และด้านความสามารถในการประเมินสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ Anti-Fake News Center Thailand, Ministry of Digital Economy and Society (2020) ที่รายงานไว้ว่า สถิติย้อนไปในช่วงเกือบ 1 ปีที่ผ่านมา (1 ตุลาคม 2563 – 30 มิถุนายน 2564) การใช้โซเชียลมีเดียของคนไทย พบว่า มีผู้โพสต์ข่าวปลอมจำนวน 587,039 คน, มีผู้แชร์ข่าวปลอมจำนวน 20,294,635 คน โดยกลุ่มที่มีพฤติกรรมดังกล่าวมากกว่า 90% ซึ่งรวบรวมจากการรับแจ้งเบาะแส และติดตามการสนทนาบนโลกออนไลน์เกี่ยวกับข่าวปลอม และมีข้อความข่าวที่ต้องคัดกรองทั้งหมด 145,515,605 ข้อความ ซึ่งให้เห็นว่าเป็นช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 มีผลกระทบต่อการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ และความสามารถในการประเมินสื่อมีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า รูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสาร ควรมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ ประกอบด้วย 1) ทักษะการรู้เท่าทันความเป็นข่าว มีองค์ประกอบของคุณลักษณะของข่าวเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสอดคล้อง Kositpipat (2016) ได้เรียบเรียง “การสื่อข่าว” ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของข่าว สิ่งสำคัญ ความถูกต้อง เที่ยงตรง ชัดเจน เป็นกลาง และทันเหตุการณ์ ความสำคัญของแหล่งข่าว ต้องมีที่มาหรือจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงซึ่งเป็นองค์ประกอบความสำคัญของข่าว 2) ทักษะการรู้เท่าทันการเปิดรับสื่อเป็นส่วนสำคัญทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารที่จะต้องมีความเข้าใจด้านแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ด้านเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ด้านการมีประสบการณ์การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร ในเรียนรู้ รับรู้ เข้าใจตนเองให้แสวงหาข้อมูลข่าวสารได้เป็นเข้าใจการเสาะหาของข้อมูลข่าวสาร เปิดรับเรียนรู้ของการได้มาข้อมูลข่าวสาร และฝึกฝนให้มีประสบการณ์เท่าทัน สอดคล้องกับงานของ Becker (1972) ได้กล่าวถึง การเปิดรับข่าวสารโดยตามพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสาร กล่าวคือ บุคคลที่จะแสวงหาข้อมูลเมื่อต้องการให้มีความคล้ายคลึงกับบุคคลอื่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเรื่องทั่วๆ ไป และเลือกจะเปิดรับ ข่าวสารเพื่อทราบข้อมูลที่ตนเองสนใจอยากรู้สนใจ 3) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เป็นการเข้าถึงสื่อได้อย่างเชี่ยวชาญ เรียนรู้วิเคราะห์เนื้อหา แยกแยะได้ ประเมินสื่อได้ถูกต้อง และเป็นผู้สร้างสรรค์เนื้อหาสื่อเพื่อส่งต่อได้ อย่างถูกต้องในบริบทต่างๆ ได้สอดคล้องมีทิศทางไปทางเดียวกับ Thongneearkom et al. (2016) ได้เรียบเรียง “เรียนรู้เรื่องสื่อ” ได้กล่าวถึง การรู้เท่าทันสื่อ คือ ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์ การประเมิน และการผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์ จึงต้องมีการยกระดับความรู้เท่าทันสื่อเป็นความสามารถของคนผ่านข้อมูลและความรู้เท่าทัน เป็นกระบวนการต่อเนื่องสำหรับทุกคน

สรุป

รูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ของผู้รับสารต้องมี 3 ทักษะ 1) ทักษะการรู้เท่าทันความเป็นข่าว 2) ทักษะการรู้เท่าทันการเปิดรับสื่อ 3) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เป็นทักษะการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ที่ผู้รับสารต้องมีความต่อเนื่องและไม่เคยจบกระบวนการ เนื่องจากเป็นรูปแบบการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ สำหรับการใช้ชีวิตในสังคมภายใต้สภาวะของการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ ซึ่งจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้รับสารได้คุ้มครอง

ปกป้องตนเอง ให้รู้เท่าทันจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสารที่หลอกลวง ที่กำลังมีอยู่อย่างแพร่หลายในโลกของยุคคอนเวอร์เจนซ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้พบข้อสังเกตของการเปิดรับข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างมีการรู้เท่าทันสื่อของการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ ที่มีความสัมพันธ์การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวประกอบด้วย ด้านความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ด้านความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ ด้านความสามารถในการประเมินสื่อ ด้านความสามารถในการสร้างสรรค์เนื้อหาสื่อ ทุกด้านมีความสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าว แต่พบว่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ในด้านความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อ และด้านความสามารถในการประเมินสื่อของผู้รับสาร ทั้ง 2 ด้าน มีความสำคัญต่อผู้รับสารเป็นอย่างมากในการตัดสินใจการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าว

ซึ่งในความสัมพันธ์การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ จึงควรต้องรีบเร่งให้หน่วยภาครัฐ ภาคสถาบันการศึกษา ภาคองค์กรประชาชน และกลุ่มผู้รับสารสื่อต้องเร่งรัด ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์มีความฉลาดใช้สื่อ และสื่อสารอย่างรู้เท่าทัน เพื่อเพิ่มคุณภาพการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ให้กับสังคม

1.2 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ ของผู้รับสารในพื้นที่เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร ที่มี อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน มีการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์อยู่ในระดับที่ต่ำสุด ซึ่งเป็นอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน มักจะอยู่กับสถานที่พัก อยู่ที่บ้าน แต่มีการใช้อินเทอร์เน็ตในเวลาที่ต่ำกว่า 10 ชั่วโมงต่อวัน ซึ่งส่งผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตใช้สื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ รู้เท่าทันจากการนำเสนอข่าวของสื่อได้น้อย จึงมีผลการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ โดยถึงแม้ความน่าสนใจการใช้เวลาของอาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้านจะน้อยกว่ากลุ่มอื่น แต่มีการใช้สื่อที่คำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพพ่อบ้าน / แม่บ้าน เรียนรู้ และรับรู้สื่อสังคมในยุคคอนเวอร์เจนซ์ให้มาก เพื่อเป็นกระตุ้นให้รู้ถึงภัยจากการไม่รู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์

1.3 ผลจากการวิจัยการสัมภาษณ์ผู้ทรงวุฒิด้านสื่อ ที่แนะนำให้ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ในวงกว้าง คือควรให้มีการพิจารณาให้หน่วยระดับสังคม และชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงการส่งเสริมรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าว ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาเรียนรู้ของประชาชน และการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างเท่าทัน ให้ฉลาดอย่างรู้เท่าทันสมกับเป็นสังคมฐานความรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้เน้นกลุ่มเป้าหมายพื้นที่เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร เนื่องจากการรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ มีความจำเป็นและสำคัญในทุกพื้นที่ และทุกกลุ่มคน ควรจะต้องมีการเรียนรู้ รับรู้ การรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ เป็นยุคเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาก้าวไกล ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในต่างจังหวัด หรือพื้นที่อื่นๆ

2.2 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ประกอบด้วย สื่อเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ ยูทูบ และไลน์ มีความแพร่จากการนำเสนอข่าวได้รวดเร็ว และได้รับความนิยมจากผู้ใช้งานมาโดยทั่วโลก ในยุคของคอนเวอร์เจนซ์การพัฒนาสื่อมีความก้าวหน้าที่จะทำให้ผู้รับสารไม่รู้เท่าทันได้ รวมทั้งสื่อสังคมออนไลน์จะมีการพัฒนาการมากขึ้น และรูปแบบใหม่ๆ ขึ้น ดังนั้นผู้รับสารจึงต้องเรียนรู้ รับรู้ การรู้เท่าทันสื่อ

จากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ ซึ่งในอนาคตการพัฒนาของสื่อสังคมออนไลน์จะมีรูปแบบใหม่ๆ ที่มีผลต่อการรับรู้เท่าทันของผู้รับสาร ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาสื่อสังคมออนไลน์ประเภทอื่นๆ

2.3 การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรู้เท่าทันสื่อจากการนำเสนอข่าวในยุคคอนเวอร์เจนซ์ เป็นความเกี่ยวข้องกับพลเมืองในสังคมไทยในยุคสื่อใหม่น่าจะเป็นหัวข้อที่เป็นประโยชน์และสร้างองค์ความรู้ที่ทันสมัยเป็นอย่างยิ่ง

References

- Anti-Fake News Center Thailand, Ministry of Digital Economy and Society. (2020). *Fake News*. (Online). Retrieved June 13, 2020, from <https://www.antifakenewscenter.com>
- Electronic Transactions Development Agency, Ministry of Digital Economy and Society. (2021). *Thailand Internet User Behavior 2020*. Retrieved November 1, 2021, from <https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-released-IUB-2020.aspx>
- Kositpapat, O. (2016). *News Reporting*. Bangkok: Digital Publisher. Phranakhon Rajabhat University.
- Livingstone, S. (2004). What Is Media Literacy? *Intermedia*, 32(3), 18-20.
- Noosam, N. (2019). The Analysis of Fake News and the Level of Media Literacy of Users in Bangkok. *Journal of Communication Arts*. 37(1), 37-45.
- Samuel, L. Becker. (1972). *Discovering Mass Communication*. Illinois: Scott Foresman and Company Glenview.
- Sascha, F. (2017). Digital Southeast Asia/Thailand in 2017 - An Overview. (Online). Retrieved October 19, 2021, from <http://my-thai.org/digital-southeast-asia-thailand-2017-overview>
- Thailand Digital Stat (2021). *We Are Social*. Retrieved November 1, 2021, from <https://www.everydaymarketing.co/knowledge/thailand-digital-stat-2021-we-are-social/>
- The Bureau of Registration Administration. (2019). *Official Statistics Registration Systems*. Retrieved April 24, 2020, from <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statINTERNET/#/>
- The Guardian. (2018). www.theguardian.com/international. Retrieved February 23, 2021, from https://www.khaosod-co-th.translate.goog/around-the-world-news/news_1399565
- Thongneearkom, P. et al. (2016). *Learning about Media*. Bangkok: Samcharoen Panic.
- Thongsuk, W. (2016). *A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Arts*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Wongrattana, C. (2001). *Techniques in Using Statistics for a Research*. (8th ed.) Bangkok: Thepneramit Printing.